

Color de llet

Nell Leyshon

Traducció de Jordi Martín Lloret

Narratives

Angle Editorial

«Sòbria i molt ben escrita, absorbent. Com una carta d'amor al poder de les paraules.» —*Marie Claire*

«Una lectura sorprenent. Com els millors passatges de *Tess la dels D'Urberville*, de Thomas Hardy... La Mary és una de les narradores més convincents que he conegut... Et deixa ben trasbalsat... Una joia molt britànica.» —*Stylist*

«M'ha encantat. Encisadora, brutesca, absorbent, especial i difícil d'oblidar. M'ha encantat la veu de la Mary —tan estimulant i agradable. Quin llibre més esperançador.» —*Marian Keyes*

«Unes veus úniques i inoblidables. Les paraules sòbries i senzilles de la Mary pinten unes imatges brillants en la ment del lector. El poder de la imaginació de Leyshon és enorme.» —*Independent on Sunday*

«Leyshon és una mestra del suspens domèstic... Breu però absorbent, el seu encant rau tant en l'estil sobri i evocador com en la sinceritat commovedora de la narradora.» —*Observer*

«La novel·la de Leyshon causa un impacte poderós... El lector se submergeix totalment en els fets terribles... Sap transmetre molt bé la confiança creixent de la noia en el poder de l'escriptura.» —*Independent*

«La narració és tan directa, tan candorosa, que el lector es deixa endur totalment, i acaba enyorant el món de la granja tant com la mateixa Mary. La història és estremidora i inoblidable, amb un tomb final fosc i violent. Llegiu-la, d'una tirada.» —*Spectator*

«Senzillament, una lectura fantàstica.» —*Amuse Magazine*

«L'economia de la seva prosa realça el poder d'aquest relat tan breu com intens.» —*Daily Mail*

«El llibre és d'un estilisme exquisit, el treball preliminar és molt acurat, la tria del detall novel·lístic és impecable, els diàlegs estan perfectament a lloc.» —*Guardian*

«Leyshon aconsegueix donar a la Mary una veu totalment convincent alhora que també ret homenatge a Thomas Hardy. Un relat commovedor de petit format.» —*Evening Standard*

«Memorable... El final et sorprendrà.» —*Glamour*

«La narració de Leyshon, sòbria i centrada en els diàlegs, és tan austera com intensa. Una tragèdia envasada en un pot petit, tan concentrada com una pastilla de brou.» —*The Times*

«Un relat necessari sobre la divisió de classes, la pobresa i la duresa de la vida d'una dona pobra en un món patriarcal... Et deixa ben trasbalsat.» —*Psychologies*

«Reminiscències brontesques... Un reflex pertorbador de la repressió social de la dona al segle XIX.» —*Financial Times*

«Una lectura inoblidable i realment original.» —*Good Housekeeping*

«Absolutament captivadora... Els moments de lirisme senzill són tan purs com la poesia.» —Jackie Kay, *Observer*

«A *Color de llet*, Nell Leyshon apel·la a l'esperit de les Brontë.»
—*Vanity Fair*

«Intrigant, commovedora... La Mary podria haver sortit de les pàgines d'una novel·la de Thomas Hardy.» —*Seattle Times*

«Potent, esfereïdora... *Color de llet* és una lectura realment meravellosa —una novel·la breu i preciosa amb tant de suc com un llibre el doble de gruixut.» —*San Francisco Chronicle*

«Una novel·la impressionant, sobretot per la veu impertorbable, observadora i totalment convincent de la narradora, una noia de granja intel·ligent i analfabeta.» —*Atlantic*

«Un monòleg molt poderós que sorprèn per la correspondència perfecta entre la història i el talent narratiu.» —*La Repubblica* (Itàlia)

«Una història punyent i inoblidable que a poc a poc es va descabdellant al lector.» —*Flow* (Holanda)

«Crua i delicada al mateix temps.» —*Wegener* (Holanda)

Color de llet

Narratives

88

Títol original: *The colour of milk*
L'edició original en anglès va ser publicada
per Penguin Books Ltd., Londres.

© Nell Leyshon 2012
L'autora deté els drets morals sobre aquesta obra.
Tots els drets reservats.

© Jordi Martín Lloret 2017, per la traducció

© Jeff Cottenden, per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial SL, per l'edició
Angle Editorial
Muntaner, 200, àtic 8a / 08036 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: gener de 2017
ISBN: 978-84-15307-52-5
DL B 57-2017
Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la seva incorporació a un sistema informàtic,
ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Color de llet

Nell Leyshon

Traducció de Jordi Martín Lloret

Taula

9	primavera
41	estiu
93	tardor
143	hivern
185	primavera

primavera

aquest llibre és meu i l'estic escrivint de pròpia mà.

en aquest any del senyor mil vuit-cents trenta-un jo ja en tinc quinze i estic asseguda a la finestra i puc veure moltes coses. puc veure ocells que omplen el cel de xiscles. puc veure els arbres i puc veure'n les fulles.

i cada fulla té tot de venes que la recorren.

i l'escorça de cada arbre té tot de clivelles.

no soc gaire alta i tinc els cabells de color de llet.

em dic mary i he après de lletrejar el meu nom. m. a. r. y.
es lletreja així.

vull explicar-te el que va passar però he d'anar amb compte de no córrer com les vedelles quan s'abraonen contra el tancat perquè si ho faig em precipitaré tant que ensopegaré i cauré tot i que igualment voldràs que comenci des d'on hauria de fer-ho una persona.

és a dir des del principi.

era l'any mil vuit-cents trenta del nostre senyor. i el meu pare vivia en una granja i tenia quatre filles de les quals jo era l'última que havia nascut.

també vivien a la casa la mare i l'avi.

no teníem el costum de deixar viure els animals dins de casa tot i que a vegades hi entrava algun anyell que havia perdut la mare i llavors l'havíem d'alimentar nosaltres a la nit.

la història comença l'any mil vuit-cents trenta. els anys són del senyor.

el dia que tot va començar no era un dia càlid. no, era un dia fred per començar i hi havia gebre a cada bri d'herba. però després sí que va sortir el sol i el gebre es va desfer i els ocells s'animaven. i em notava el sol a les cames perquè és la sensació que tinc a vegades. m'entra per les cames i em puja fins al cap.

la saba corria per les tiges. i les fulles s'obrien. i els ocells es folraven els nius.

i el món ja pensava en la primavera.

recordo on era jo perquè aquell dia estava traient les gallines perquè havien estat tot el matí tancades per pondre els ous i ara calia deixar-les sortir a córrer i menjar cucs i insectes perquè els ous fossin més gustosos i també havien de menjar

una mica d'herba que ja començava a créixer després d'aquell hivern que havia estat tan fred.

vaig obrir la porta del corral on vivien les gallines i el gall va sortir el primer com si desfilés al ritme d'alguna marxa tot i que no hi havia música.

les gallines s'estaven a la porta del corral contemplant el dia que feia i les vaig fer sortir i llavors vaig sentir la meva germana beatrice que em cridava. estava plantada a la porta i deia el meu nom.

mary, va dir. què fas?

a tu que et sembla que estic fent?, vaig preguntar-li jo.

doncs que treus les gallines, va contestar la beatrice.

ah, sí?, vaig dir. que estrany perquè no és això el que he estat fent. he ballat una estona amb el gall i encabat hem celebrat un banquet tots plegats i ha vingut el porc i s'ha assegut a la cadira més alta i ens ha cantat a tots una cançó.

veig que no millores, va dir ella.

com vols que millori?, vaig preguntar. per a això hauria d'estar malalta.

hauries de xerrar menys i treballar més, va dir ella.

i tu hauries de mirar menys el que fan els altres i fer més feina tu mateixa. es pot saber on eres?

a l'església.

diria que això no fa menjar el bestiar, oi?

però potser fa que déu ens ajudi a alimentar-lo.

tu mira'm, vaig dir, fa una bona estona que arrossego amunt i avall aquesta galleda enorme de menjar. i no veig que déu m'ajudi.

potser no el carreteja ell, el menjar, però sí que el fa créixer.

càsum l'olla, vaig dir jo, i jo que em pensava que les havia plantat jo, totes aquelles llavors.

no parlis així.

parlo com em dona la gana, vaig dir.

un dia tindràs problemes.

trobes?

sí, ja ho veuràs.

em vaig posar les mans als malucs. tota la vida que he tingut problemes, vaig contestar, però això no m'ha impedit mai dir el que penso.

ja me n'havia adonat.

i doncs, on deies que eres?

a l'església, netejant una mica, que hi entra molta pols.

ja ho sé, que hi entra pols. no soc idiota.

va decantar el cap a un costat. ah, no, mary?

no. no soc idiota. i abans que ho diguis tampoc soc lenta. no soc ni una cosa ni l'altra.

la beatrice va girar cua per tornar a entrar a casa i jo la vaig seguir i vam anar cap a la porta de darrere. ella no se n'havia adonat però la mare era allà amb la galleda plena de llet fins dalt. i mirava la beatrice amb una mirada com dient què fas aquí dins de casa? surt a treballar.

i la beatrice es va quedar allà plantada amb la boca oberta i va dir a la mare tota dolça com l'arrop: la mary m'ha dit que havia d'entrar a casa. m'ha dit que demanaves per mi.

i llavors la beatrice es va girar i em va mirar d'aquella manera que vol dir tu val més que callis.

la mare se la va quedar mirant i va dir-li: au va, surt.

i la beatrice va sortir.

així que ens vam quedar a soles la mare i jo a la cuina.

la mare em va dir: ja has acabat amb les gallines?

és clar, vaig contestar. tu m'has demanat que me'n cuidés i és el que he fet.

i doncs, quants ous?

ous? ous?

se'm va quedar mirant.

a la mare no se li havia parat a sobre cap mosca des de l'any mil set-cents noranta-dos quan només tenia una setmana i una mosca va entrar a l'habitació i se li va parar al bressol. però aleshores ja era ràpida com un llamp i se la va espolsar d'una manotada i des d'aquell dia les mosques sabien que valia més que no se li acostessin.

sí, ous, va dir la mare. quants n'hi havia?

he perdut el compte, vaig contestar.

que has perdut el compte? com?

com?

sí. com.

ah, vaig fer, ja sé què ha passat.

la mare em mirava als ulls. i esperava.

em penso que estava tan concentrada comptant les passes mentre tornava cap aquí que m'he oblidat del tot que havia de portar els ous.

si has tingut temps per comptar-te les passes, això vol dir que no tens prou tasques i te n'haurem de buscar més, oi?

vaig fer que sí.

o si no el teu pare voldrà dir-te quatre coses. i també voldrà dir-me quatre coses a mi. per tant val més que vagis a buscar-los.

de manera que vaig tornar al galliner i vaig posar els ous dins del cistell. alguns encara estaven calents i d'altres tenien merda i plomes enganxades.

i n'hi havia un a sota d'una gallina i la vaig haver d'apartar.

els vaig comptar. vint però això no porta sort perquè els ous han de ser imparells i per tant vaig tornar a posar l'últim a

sota de la gallina perquè n'hi hagués dinou. vaig dir-los que en ponguessin més per a l'endemà si no volien acabar dins de l'olla.

la mare s'estava dreta al costat de la taula. i tenia un bol ben agafat com si volgués impedir que se li escapés de la mà i li caigués damunt de les rajoles del terra.

vaig deixar el cistell amb els ous a un costat de la taula i vaig començar a passar cap a l'habitació del costat.

on et penses que vas?, va preguntar la mare.

a veure l'avi.

no trobes que t'hi passes tot el dia allà dins? valdria més que parlessis menys i treballlessis més.

ja ho sé, vaig dir.

i tant que ho sé. però no puc evitar-ho. perquè jo soc així. la llengua em va tan de pressa com la llengua del gat quan llepa la llet de la galleda.

vaig passar doncs a l'altra habitació i me'l vaig trobar assegut a la vora de la llar. però no hi havia foc. em vaig asseure a l'altra cadira de cara a ell i l'avi em va mirar i va somriure.

què feia?, vaig preguntar-li.

no re, va dir ell, i una mica de tot.

vaig acostar la cadira a la seva. la violet ja l'ha rentat?

oi tant, va contestar. m'ha rentat ben a consciència. m'ha fregat la pell quasi fins a arrencar-me-la. es deu pensar que soc una vaca que ha de preparar per dur-la al mercat. tampoc crec que ningú donés gaire per mi. aquests ossos meus no tenen gaire carn, oi?

vaig riure i li vaig posar bé l'abric que li tapava les cames per mantenir-les calentes perquè les tenia mortes de quan havia caigut del paller.

i doncs avui quants ous, senyoreta?, va preguntar.
 no prou.
 càsum l'olla. doncs estan ben llestes.
 jo sí que estic ben llesta.
 treu-los unes quantes sobralles. enceba-les una mica. que
 acumulin una mica de greix. això les farà pondre.
 les sobralles les té el porc.
 doncs agafa-li'n unes quantes.
 vaig fer que sí. ho provaré però és que és un cony de golafre.
 l'avi va remenar el dit. una noia com tu no pot parlar amb
 aquest vocabulari, va dir. però ja ho has dit bé, ja, és veritat
 que és un cony de golafre.
 vaig riure. i ara què farà vostè?
 poca cosa. dinaré quan el dinar estigui a punt. i en acabat
 aclucaré l'ull una estoneta. després aniré a pelar unes quantes
 patates, soparé a la taula amb vosaltres i em colgaré al llit a
 veure si avanço un dia més cap a la mort.
 no ho digui això.
 per què no, redéu?, va preguntar. una me'n toca!
 i això tampoc no ho digui.
 per això has vingut a veure'm, per dir-me el que puc dir i el
 que no?
 no, vaig contestar. he vingut a veure si estava bé. si necessi-
 tava res.
 el que necessito és un parell de cames noves.
 oh, vaig fer.
 sí, oh.
 va mirar la llar buida i encabat em va tornar a mirar a mi.
 quin parell més refotut que estem fets tu i jo, va dir. entre tots
 dos tenim quatre cames, però només n'hi ha una que faci bon
 servei.

vam riure i jo em vaig aixecar.

on vas?, va demanar.

la mare ha dit que no em puc passar el dia xerrant. sobretot quan tinc feines per fer.

a la merda les feines. torna a repenjar les galtes a la cadira.

vaig tornar a seure. ha vist la beatrice?, vaig preguntar.

l'avi va badallar. ha estat aquí, va contestar, matant-me encara més d'avorriment. resant per la meua ànima, tan fort que quasi em deixa sord. què es deu pensar, que si demana prou fort a déu que em curi saltaré de la cadira i em posaré a ballar? per a això caldria més que un miracle.

i va riure. els ulls li sortien de les òrbites de tant de riure i va treure's aquell mocador gruixut, vermell i blanc que sempre portava a sobre per eixugar-se les llàgrimes.

tu i la teua germana, va dir. no trobaríem dues nenes més diferents si prenyéssim totes les dones de la parròquia i cadascuna parís una filla.

però la seva preferida soc jo, oi?, vaig preguntar.

se'm va quedar mirant, em va somriure i va fer que sí amb el cap, i tant que sí. però no ho diguis a cap d'aquells merdosos.

llavors vam sentir la veu de la mare fora de la porta. encara xerra allà dins?, va preguntar.

em vaig aixecar. no m'esperaré que vingui a estirar-me l'orella, vaig dir.

li vaig tornar a posar bé l'abric al voltant de les cames i vaig obrir la finestra. m'hi vaig encamellar i vaig saltar a baix. vaig tancar la finestra darrere meu.

vaig donar la volta cap al galliner i l'altra tanca i amb un bastó que portava a la mà copejava els cards secs i n'escampava les llavors per l'aire.

què fas?

vaig alçar els ulls i vaig veure el pare plantat a la porta.

no et fa vergonya, va dir, d'anar fent la papallona com si no tinguessis res millor a fer?

no faig la papallona, vaig dir, només volia saber on és la violet.

és on ha de ser, als tres acres. on hauries de ser tu també.

entesos, vaig dir jo. ara me n'hi vaig.

doncs espavila. no et pensis pas que ets especial. perxò teu. em va assenyalar la cama.

jo no he dit pas que fos especial.

vaig travessar el prat de davant de casa i vaig passar pel costat de les gallines i vaig creuar la tanca i vaig enfilel el camí que portava cap als tres acres.

jo no havia dit que fos especial.

i no ho he dit mai.

i ni tan sols ho he pensat.

tinc la cama que tinc i no n'he conegut cap altra. sempre ha estat així i sempre he caminat així. la mare diu que ja era així quan vaig venir al món. era una mena d'esguerro amb els cabells de color de llet i vaig néixer més tard del que tocava i per això estava tota recoberta de pèl com un animal i tenia les ungles llargues. diu que vaig mirar al meu voltant i vaig obrir la boca i em vaig posar a xisclar i n'hi ha qui diu que des d'aleshores ja no l'he tornada a tancar.

i n'hi ha qui diu que aquell estiu la mare es va posar malalta i encara treballava al tros i que portava a dintre aquell bony que era jo i no es podia ajupir gaire perquè jo anava de camí.

i diuen que tenia la cama tota retorçada sota meu i que mai no ha estat bé.

quan era un nadó me la van lligar a un tros de fusta per

adreçar-la però em raspava i em feia sang i cridava tant que em van treure la fusta i van deixar que la cama em pengés com volgués.

i per això soc com soc.

vaig arribar als tres acres i les meves tres germanes ja hi eren. hi havia la beatrice i hi havia la violet i hi havia la hope. i vaig agafar una galleda i em vaig posar a fer el mateix que feien elles que era ajupir-se a collir pedres de terra i posar-les dins de les galledes fins a omplir-les i encabat anar a buidar-les al carro.

i mentre treballava el sol lluïa i per primer cop aquell hivern me'l notava a l'esquena i els ocells també se'l notaven al llom perquè van començar a fer tant de xivarri que amb prou feines podia sentir el so de les pedres en picar les galledes metàl·liques i llavors vaig pensar a veure el pare potser és com és però aquí on som ara i en un dia així no puc pas estar emmurriada. i llavors vaig tornar a notar el sol que se m'enfilava per les cames i m'entrava al cos i em pujava fins al cap.

aquella nit vaig pensar que dormiria com un soc perquè estava molt cansada i la cama em feia mal però a penes m'havia adormit que ja em tornava a despertar i tenia els ulls ben oberts i no hi havia manera d'agafar el son.

la lluna brillava ben clara i m'entrava a l'habitació i per això m'hi veia.

la beatrice jeia al meu costat i tot i que dormia encara tenia la bíblia en una mà. li sentia la respiració. cap a dins i cap a fora.

gairebé sempre que és al llit té la bíblia a les mans i a vega-

des l'obre i en gira els fulls i mou el cap i els ulls de banda a banda tot i que no sap llegir.

això passa perquè el pare ens necessita per treballar aquí a la granja i no es pot permetre que anem a escola a aprendre coses que després no podríem aprofitar perquè qui necessita aprendre de llegir paraules i d'escriure-les quan el que ha de fer és collir pedres de terra per posar-les dins de galledes. i munyir les vaques i posar la llet dins de les galledes.

la beatrice va deixar de respirar i va fer un sospir fort i es va girar al llit i la mà se li va obrir i la Bíblia es va escapar i va caure al terra de fusta. però el soroll no la va despertar. i a mi tampoc no em va despertar perquè ja estava desperta.

he compartit el llit amb totes les meves germanes en algun moment o altre i totes són una murga. la beatrice ha de tenir la Bíblia agafada i quan intentes dormir es posa a resar. la violet és més llarga que el llit i sempre diu que té fred als peus perquè li sobresurten de la punta i quan s'ajup per collir pedres o patates diu que li fa mal l'esquena perquè ella s'ha d'ajupir més que nosaltres. i té els colzes molt punxeguts. i la hope és molt malxinada i sempre estira tota la flassada cap al seu cantó per fer-me passar fred i diu que ho fa mentre dorm però jo sé que està desperta i que ho fa a posta perquè li dona la gana.

així que la beatrice va fer un sospir i li va caure la Bíblia i jo estava desperta. vaig aixecar-me per recollir la Bíblia i vaig comprovar que l'ortiga que ella havia assecat i aplanat entre les pàgines encara hi era. i encabat la vaig tornar a posar damunt del llit perquè sé que si es desperta i no se la troba a les mans se sent com si el mateix dimoni la tingués agafada pel coll.

vaig anar cap a la finestra i vaig apartar la manta que penja clavada al marc. a fora la lluna ho il·luminava tot prou perquè hi hagués ombres com les que hi ha durant un dia assolellat. la vaca estava ajaguda al prat de davant de casa i li veia les clapes blanques i negres de la pell. llavors em vaig posar la faldilla i un xal per damunt de les espatlles. i vaig sortir de l'habitació.

vaig baixar les escales amb molta cura procurant que la cama dolenta no em piqués contra els esglaons perquè si despertava el pare s'enfadaria amb mi. em vaig calçar les botes i vaig creuar la cuina i la rerecuina que podia al formatge acabat de fer i també a llet perquè el formatge només és llet en-durida i vaig sortir per la porta en plena nit.

i a fora feia fred i hauria d'haver agafat una manta per posar-me-la per sobre però ja era tard. i vaig creuar el pati i vaig saltar la porta per sortir al prat on havia gebrat perquè a la llum de la lluna l'herba es veia tota platejada. i la vaca em va mirar però no es va moure perquè és la vaca de casa i està acostumada a la gent i crec que fins i tot li agrada tenir companyia. m'hi vaig acostar i em va deixar que m'agenollés i m'hi repengés i estava ben calenta i m'hauria d'haver quedat allà. i tant de bo m'hi hagués quedat però no ho vaig fer.

la casa era una forma negra enmig de la nit. podia distingir-ne la teulada i les xemeneies que n'hi ha dues però només en fem servir una. i també veia on eren les finestres tot i que no veia els vidres sinó unes formes negres com si fossin forats a la paret de totxo.

hi havia finestres al primer pis i podia veure la de la meua habitació des d'on tot just acabava de mirar a fora. al costat hi havia una altra finestra que és on dormen la hope i la violet.

i hi ha una altra finestra que és on dormen el pare i la mare. i encara hi ha una altra habitació que té finestra però jo no la veig perquè és a la part de davant de la casa i és on dormia l'avi abans perquè ara com que no pot pujar les escales per culpa de les cames dorm a l'habitació de baix on guardem les pomes i per això la casa fa olor de poma i l'avi també fa olor de poma.

vaig deixar la vaca allà ajaguda a les fosques i vaig tornar a vorejar el prat de casa i vaig passar pel costat de les gallines que dormien i vaig saltar la porta per tornar a entrar al pati. no sé on em pensava que anava només que anava a donar una ullada.

l'aire encara era fred i ja començava a pensar que hauria de tornar a entrar a casa i ficar-me al llit. però llavors vaig veure una persona tombant cap a un costat del graner. em pensava que era algú que havia entrat al pati a agafar-nos fenc que era nostre i no pas seu i vaig decidir seguir-lo per veure qui era per poder dir-li-ho al pare.

vaig esperar. i llavors vaig sentir una veu d'home.

ja saben que ets aquí?, va demanar.

no.

oh, violet. vine.

vaig deixar de respirar i no vaig gosar moure'm.

i llavors la vaig veure i els llavis de tots dos es tocaven i ell l'envoltava amb els braços. em sentia el cor. llavors ell va posar-li les mans a la faldilla i la hi aixecava i la va fer estirar-se damunt del fenc i quan ja estaven tots dos ajaguts ell li va aixecar encara més la faldilla i vaig veure les cames ben blanques de la meva germana i ell li passava la mà cama amunt i per sota de la faldilla i li va tornar a dir
oh, violet.